

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ – ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 11 Ιουνίου 2012, με την ακόλουθη σύνθεση: Ιωάννης Καραβοκύρης, Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, Γαρυφαλλιά Καλαμπαλίκη, Ευάγγελος Νταής (εισηγητής), Χρυσούλα Καραμαδούκη, Μαρία Βλαχάκη, Νικόλαος Μηλιώνης και Άννα Λιγωμένου, Σύμβουλοι.

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας : Διονύσιος Λασκαράτος.

Γραμματέας : Παναγιώτα Μπόνου, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου (κατηγορίας ΠΕ με βαθμό Α')

Για να αποφανθεί Α) επί της από 23-5-2012 (αριθμ. καταθ.29/24-5-2012) αίτησης του Ενιαίου Συνδέσμου Διαχείρισης Απορριμμάτων Κρήτης (Ε.Σ.Δ.Α.Κ.), που εκπροσωπείται νόμιμα και εδρεύει στο Ηράκλειο Κρήτης (οδός Αρχιεπισκόπου Μακαρίου αρ. 22 και Σκουλάδων), με την οποία ζητείται η αναθεώρηση της υπ'αριθμ. 1510/2012 απόφασης του VI Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Λοιποί Διάδικοι :

1) Η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ Α.Τ.Ε.Ε.», που δεν παραστάθηκε.

2) Το Ελληνικό Δημόσιο νομίμως εκπροσωπούμενο από τον Υπουργό Οικονομικών, που παραστάθηκε δια του Παρέδρου του Ν.Σ.Κ. Κωνσταντίνου Κατσούλα.

Με την υπ' αριθμ. 98/2012 πράξη του, το Ε΄ Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αποφάνθηκε ότι κωλύεται η υπογραφή του σχεδίου της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης του έργου «Έργα περιβαλλοντικής αναβάθμισης και αποκατάστασης χώρου διάθεσης απορριμμάτων Πέρα Γαληνών», συμβατικής δαπάνης 6.828.481,89 ευρώ, χωρίς ΦΠΑ, όσον αφορά στις λοιπές εργασίες του ελεγχόμενου σχεδίου σύμβασης, που αφορούν στην κατασκευή νέου κυττάρου στο ΧΥΤΑ. Συγκεκριμένα το Ε΄ Κλιμάκιο έκρινε ότι κωλύεται η υπογραφή του σχεδίου της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης για τις λοιπές εργασίες του ελεγχόμενου σχεδίου σύμβασης, που αφορούν την κατασκευή νέου κυττάρου στο ΧΥΤΑ, καθόσον, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη απρόβλεπτων περιστάσεων, συνιστούν επέκταση του τεχνικού αντικειμένου του έργου καθώς και βελτίωση της ποιότητάς του, με υλικά και μεθόδους μη προδιαγραφόμενες στα οικεία συμβατικά τεύχη. Περαιτέρω, ως προς τις τελευταίες εργασίες το Κλιμάκιο επεσήμανε επικουρικά ότι: i) οι ανωτέρω εργασίες επιχειρούνται σε χρόνο που το σύνολο των εργασιών κατασκευής του ΧΥΤΑ έχει ήδη ολοκληρωθεί, οπότε οι προτεινόμενες εργασίες δεν συναρτώνται με την τεχνική εκτέλεση του αρχικού έργου, ii) πλησιάζει ο χρόνος της συμβατικά προβλεπόμενης πλήρωσης του κυττάρου (Φεβρουάριος 2012), μετά την οποία ο εν λόγω ΧΥΤΑ, έργο εντασσόμενο στο μεταβατικό στάδιο του ΠΕΣΔΑ Κρήτης, ούτως ή άλλως προβλέπεται ότι θα κλείσει, επομένως η εκτέλεση των νέων έργων δεν μπορεί να συναρτηθεί ούτε με την αρτιότητα και λειτουργικότητα του υφιστάμενου ΧΥΤΑ και iii) δεν έχει αιτιολογηθεί επαρκώς από την αναθέτουσα αρχή η αδυναμία διαχωρισμού των

εν λόγω εργασιών από την αρχική σύμβαση χωρίς βλάβη της ποιότητας και λειτουργίας του αρχικού έργου.

Με την υπ' αριθμ. 1510/2012 απόφαση του VI Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και για τους σ' αυτήν αναφερόμενους λόγους, απορρίφθηκε η από 9-3-2012 αίτηση ανάκλησης του Ενιαίου Συνδέσμου Διαχείρισης Απορριμμάτων Κρήτης κατά της ως άνω 98/2012 πράξης του Ε' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Αφού μελέτησε τα στοιχεία του φακέλου

και

έλαβε υπόψη

A) Τις απόψεις του Ενιαίου Συνδέσμου Διαχείρισης Απορριμμάτων Κρήτης (Ε.Σ.Δ.Α.Κ.), ο οποίος παρέστη δια των πληρεξουσίων δικηγόρου του Δημητρίου Σταθόπουλου (Α.Μ. 6400/ΔΣΑ) και Αντωνίου Βγόντζα (Α.Μ. 4403 ΔΣΑ), οι οποίοι αφού ανέπτυξαν και προφορικά την υπόθεση, ζήτησαν την παραδοχή της αίτησης αναθεώρησης λόγω συγγνωστής πλάνης καθώς και προθεσμία για νομιμοποίηση και υποβολή υπομνήματος που τους δόθηκε μέχρι τις 13 Ιουνίου 2012.

B) Τις απόψεις του Ελληνικού Δημοσίου νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών, που παραστάθηκε δια του Παρέδρου του Ν.Σ.Κ. Κωνσταντίνου Κατσούλα, ο οποίος ζήτησε να γίνει δεκτή η αίτηση αναθεώρησης λόγω συγγνωστής πλάνης.

Δ) Τη γνώμη του Γενικού Επιτρόπου της Επικράτειας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, Διονυσίου Λασκαράτου, ο οποίος πρότεινε την παραδοχή της αίτησης αναθεώρησης, λόγω συγγνωστής πλάνης.

Σκέφθηκε κατά το νόμο

και

αποφάσισε τα ακόλουθα :

I. Με την κρινόμενη από 23-5-12 αίτηση του Ενιαίου Συνδέσμου Διαχείρισης Απορριμμάτων Κρήτης (Ε.Σ.Δ.Α.Κ.), όπως παραδεκτώς διευκρινίστηκε με το από 13-6-2012 κατατεθέν υπόμνημα, ζητείται παραδεκτώς (κατ' άρθρο 19Α του π.δ. 774/1980 - ΦΕΚ Α' 189, όπως αυτό προστέθηκε με τη διάταξη του άρθρου 14 του ν. 3932/2011 – ΦΕΚ Α' 49) η αναθεώρηση της 1510/2012 απόφασης του VI Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία το Τμήμα αποφάνθηκε ότι κωλύεται η υπογραφή της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης του έργου «Έργα περιβαλλοντικής αναβάθμισης και αποκατάστασης χώρου διάθεσης απορριμμάτων Πέρα Γαληνών»,.

II. Στο άρθρο 19Α του π.δ. 774/1980 (ΦΕΚ Α' 189), το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 14 του ν. 3932/2011 (ΦΕΚ Α' 49/10.3.2011) ορίζεται ότι: «1. Κατά των αποφάσεων του Τμήματος, που δικάζει σύμφωνα με την παράγραφο 7 του άρθρου 19 του παρόντος προεδρικού διατάγματος αιτήσεις ανάκλησης κατά των πράξεων των Κλιμακίων, χωρεί αίτηση αναθεώρησης που μπορεί να ασκηθεί ή από το Δημόσιο ή τον αναθέτοντα φορέα ή αυτόν που είχε παρέμβει κατά την εκδίκαση της αίτησης ανάκλησης ή από τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας, για παράβαση της διαδικασίας που προβλέπεται κατά τη σύναψη της σύμβασης, για εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή του νόμου, καθώς και σε περίπτωση πλάνης περί τα πραγματικά περιστατικά ή προσαγωγής νέων κρίσιμων στοιχείων κατά την έννοια του άρθρου 29

παράγραφος 3 του παρόντος προεδρικού διατάγματος. 2. Η αίτηση αναθεώρησης κατατίθεται στη γραμματεία του κατά την παράγραφο 4 Τμήματος, μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης απόφασης, με επιμέλεια της γραμματείας του δικάσαντος την αίτηση ανάκλησης Τμήματος, σε όλους τους διαδίκους που συμμετείχαν στη συζήτηση ενώπιον αυτού του Τμήματος (...). Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι το Τμήμα τούτο αρμοδίως επιλαμβάνεται της αιτήσεως αυτής, η οποία ασκήθηκε εμπρόθεσμα και κατά τα λοιπά νομότυπα. Επομένως, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω κατ'ουσίαν.

III. Α. Στο άρθρο 31 παρ. 4 περ. α' της οδηγίας 2004/18/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 31.3.2004 «Περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών» (ΕΕ L 134 της 30.4.2004), η οποία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με το π.δ. 60/2007 (ΦΕΚ Α' 64/16.3.2007), και υπό τον τίτλο «Περιπτώσεις στις οποίες δικαιολογείται η προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού», ορίζεται ότι: «Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να συνάπτουν τις δημόσιες συμβάσεις τους προσφεύγοντας σε διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς να προηγείται δημοσίευση σχετικής προκήρυξης, στις ακόλουθες περιπτώσεις: ... 4) Προκειμένου για δημόσιες συμβάσεις έργων και υπηρεσιών: α) όταν αφορούν συμπληρωματικά έργα ή υπηρεσίες που δεν περιλαμβάνονταν στην αρχικώς κατακυρωθείσα μελέτη ούτε στην αρχική σύμβαση και τα οποία, λόγω μη προβλέψιμων περιστάσεων, κατέστησαν αναγκαία για την εκτέλεση των

εργασιών ή της υπηρεσίας, όπως περιγράφεται στην αρχική σύμβαση, υπό την προϋπόθεση ότι η ανάθεση γίνεται στον οικονομικό φορέα που εκτελεί τις υπηρεσίες αυτές ή την υπηρεσία αυτή, εφόσον τα συμπληρωματικά έργα ή υπηρεσίες είτε δεν μπορούν από τεχνική ή οικονομική άποψη να διαχωρισθούν από την αρχική σύμβαση χωρίς να δημιουργηθούν μείζονα προβλήματα για τις αναθέτουσες αρχές είτε μπορούν να διαχωρισθούν από την εκτέλεση της αρχικής σύμβασης, πλην όμως είναι απόλυτα αναγκαία για την ολοκλήρωσή της. Το σωρευτικό ποσό των συναπτομένων συμβάσεων συμπληρωματικών έργων ή υπηρεσιών δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 50% του ποσού της αρχικής σύμβασης» (βλ. το αντίστοιχο άρθρο 125 εδ. δ του ν. 3669/2008).

Περαιτέρω, στο ν. 3669/2008 «Κύρωση της κωδικοποίησης της νομοθεσίας κατασκευής δημόσιων έργων» (ΦΕΚ Α' 116) ορίζεται: Στο άρθρο 28 παρ. 3 ότι: «Μετά από έγκριση του αρμόδιου οργάνου χωρίς δημοσίευση της σχετικής προκήρυξης, επιτρέπεται η απευθείας ανάθεση: ... ε) Σε περίπτωση συμπληρωματικών εργασιών που δεν περιλαμβάνονται στην πρώτη σύμβαση κατασκευής έργου, οι οποίες είναι όμως αναγκαίες λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων κατά την εκτέλεση της αρχικής σύμβασης έργου και υπό τις περαιτέρω προϋποθέσεις: i) όταν δεν μπορούν να διαχωριστούν από την κύρια σύμβαση, ii) όταν μπορούν μεν να διαχωριστούν, είναι όμως απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίησή της. Οι συμπληρωματικές αυτές εργασίες δεν μπορούν να υπερβαίνουν το πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας της κύριας σύμβασης ...». Στο άρθρο 57 ότι: «1. Το έργο εκτελείται σύμφωνα με τη σύμβαση και τα τεύχη και σχέδια που τη συνοδεύουν. Ο φορέας κατασκευής

του έργου έχει το δικαίωμα, αν προκύψει ανάγκη εκτέλεσης συμπληρωματικών εργασιών, που δεν περιλαμβάνονται στο αρχικό ανατεθέν έργο ούτε στην πρώτη συναφθείσα σύμβαση και οι οποίες κατέστησαν αναγκαίες λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων κατά την εκτέλεση του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στην αρχική σύμβαση, να συνάπτει σύμβαση με τον ανάδοχο του έργου, με την προϋπόθεση ότι οι συμπληρωματικές εργασίες δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την κύρια σύμβαση, χωρίς να δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα για τις αναθέτουσες αρχές ή όταν αυτές οι εργασίες, μολονότι μπορούν να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση, είναι απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίησή της. Το συνολικό ποσό των συμβάσεων αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό του πενήντα τοις εκατό (50%) του ποσού της αρχικής σύμβασης, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται και η αμοιβή για τη σύνταξη των τυχόν απαιτούμενων μελετών για τις συμπληρωματικές εργασίες. Η εκτέλεση των συμπληρωματικών εργασιών είναι υποχρεωτική για τον ανάδοχο του έργου και, προκειμένου να υπογραφεί η σύμβαση για την εκτέλεσή τους, απαιτείται γνώμη του οικείου τεχνικού συμβουλίου ... 2. Κάθε σύμβαση επόμενη της αρχικής συνοδεύεται από Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Εργασιών (Α.Π.Ε.) που περιλαμβάνει ιδίως τις ενδείξεις των εργασιών, τις τιμές μονάδας των εργασιών, τα μεγέθη των ποσοτήτων, τις δαπάνες του προϋπολογισμού του αρχικά ανατεθέντος έργου, του προϋπολογισμού της αμέσως προηγούμενης σύμβασης και του προϋπολογισμού της προς κατάρτιση νέας σύμβασης. Περιλαμβάνει ακόμη και τις δαπάνες των απρόβλεπτων, καθώς και την προβλεπόμενη δαπάνη για

αναθεώρηση και Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.). 3. Με τα ποσά των απρόβλεπτων δαπανών (απρόβλεπτα) που περιλαμβάνονται στην αρχική σύμβαση καλύπτονται ιδίως δαπάνες που προκύπτουν από εφαρμογή νέων κανονισμών ή κανόνων που καθιερώθηκαν ως υποχρεωτικοί μετά την ανάθεση του έργου, καθώς και από προφανείς παραλείψεις ή σφάλματα της προμέτρησης της μελέτης, ή από απαιτήσεις της κατασκευής οι οποίες καθίστανται απαραίτητες για την αρτιότητα και λειτουργικότητα του έργου, παρά την πλήρη εφαρμογή των σχετικών προδιαγραφών κατά την κατάρτιση των μελετών του έργου και υπό την προϋπόθεση να μην τροποποιείται το “βασικό σχέδιο” του έργου, δηλαδή η όλη κατασκευή, καθώς και τα βασικά διακριτά στοιχεία της, όπως προβλέπονται από την αρχική σύμβαση. Για τη διάθεση των απρόβλεπτων δαπανών συντάσσεται Α.Π.Ε. που δεν μπορεί να συμπεριλάβει συμπληρωματικές εργασίες, οι οποίες κατέστησαν αναγκαίες λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων ...».

Β. Από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων, συνάγεται ότι η σύναψη συμπληρωματικών συμβάσεων με τον ανάδοχο ήδη εκτελούμενου δημόσιου έργου αποτελεί εξαιρετική διαδικασία ανάθεσης εκτέλεσης εργασιών και για το λόγο αυτό εφαρμόζεται μόνο υπό τις καθοριζόμενες στο νόμο προϋποθέσεις, αφού συνιστά παρέκκλιση από τις αρχές της διαφάνειας, της ισότητας συμμετοχής στις διαδικασίες για την κατάρτιση δημοσίων συμβάσεων και του ελεύθερου ανταγωνισμού. Ειδικότερα, ως συμπληρωματικές εργασίες θεωρούνται εκείνες, για τις οποίες συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις: i) παρουσιάζουν αναγκαία συνάφεια με το

έργο και δεν περιλαμβάνονται στην αρχικά συναφθείσα σύμβαση, ii) κατέστησαν αναγκαίες κατά την τεχνική εκτέλεση του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στην αρχική σύμβαση, λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων και iii) είτε δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση, χωρίς να δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα για την αναθέτουσα αρχή, είτε, παρά τη δυνατότητα διαχωρισμού τους, είναι απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίησή της. Το συνολικό ποσό των συμπληρωματικών συμβάσεων δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό του πενήντα τοις εκατό (50%) του ποσού της αρχικής σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης και της αμοιβής για τη σύνταξη των τυχόν απαιτούμενων μελετών για τις συμπληρωματικές εργασίες. Ως απρόβλεπτες περιστάσεις νοούνται αιφνίδια πραγματικά γεγονότα, τα οποία δεν ανάγονται στο χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης και αντικειμενικά δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν, σύμφωνα με τους κανόνες της ανθρώπινης εμπειρίας και λογικής, και να ενταχθούν στο αρχικό έργο και τη συναφθείσα σύμβαση, μολονότι η μελέτη (οριστική ή προμελέτη), με βάση την οποία προσδιορίστηκε το τεχνικό αντικείμενο του έργου, υπήρξε πλήρης και ακριβής.

IV. Α. Περαιτέρω, στο ως άνω άρθρο 28 παρ. 3 του ν. 3669/2008 ορίζεται ότι: «Μετά από έγκριση του αρμόδιου οργάνου χωρίς δημοσίευση της σχετικής προκήρυξης, επιτρέπεται η απευθείας ανάθεση: ... δ) Σε περίπτωση που έκτακτη και προδήλως κατεπείγουσα ανάγκη, η συνδρομή της οποίας αιτιολογείται πλήρως από την αρμόδια υπηρεσία, καθιστά αδύνατη την τήρηση των διατάξεων που αφορούν τη διενέργεια δημοπρασίας και υπό την

προϋπόθεση ότι η ως άνω έκτακτη και κατεπείγουσα ανάγκη δεν οφείλεται σε δική της ευθύνη ...». Περαιτέρω, στο άρθρο 125 του ίδιου νόμου, στο οποίο κωδικοποιήθηκε το άρθρο 25 του π.δ.60/2007 και το οποίο εντάσσεται στο μέρος IV αυτού «Διατάξεις για την ανάθεση έργων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κοινοτικού Δικαίου», ορίζεται ότι: «Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να συνάπτουν τις δημόσιες συμβάσεις έργων προσφεύγοντας σε διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς να προηγείται δημοσίευση σχετικής προκήρυξης, στις ακόλουθες περιπτώσεις: ... γ) στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο, εάν λόγω κατεπείγουσας ανάγκης, οφειλομένης σε γεγονότα απρόβλεπτα για τις ενδιαφερόμενες αναθέτουσες αρχές, δεν είναι δυνατή η τήρηση των προθεσμιών που προβλέπονται για τις ανοικτές, κλειστές ή με διαπραγμάτευση διαδικασίες με δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού που αναφέρονται στο άρθρο 124 του παρόντος. Οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για την αιτιολόγηση της κατεπείγουσας ανάγκης δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη».

Β. Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι επιτρέπεται η απευθείας ανάθεση εκτέλεσης δημοσίου έργου, εφόσον συντρέχει κατεπείγουσα ανάγκη εκτέλεσης του εν λόγω έργου, η οποία πρέπει να οφείλεται σε απρόβλεπτες για την αναθέτουσα αρχή περιστάσεις, δηλαδή έκτακτα πραγματικά γεγονότα τα οποία αφενός δεν αποδίδονται σε παραλείψεις ή έλλειψη προγραμματισμού και επιμέλειας αυτής, αφετέρου δεν ήταν δυνατό να προβλεφθούν κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας. Τέτοια, δε, περίπτωση αποτελεί και η απειλή επέλευσης σοβαρού κινδύνου, όπως είναι ο κίνδυνος για τη δημόσια υγεία, μη

οφειλομένου σε υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής, η αποτροπή του οποίου επιβάλλει την άμεση έναρξη εκτέλεσης του έργου και την εντός σύντομου χρόνου αποπεράτωση αυτού (VI Τμ. Ελ. Συν. αποφάσεις 2776, 2784/2011, πράξεις 140/2006, 102/2005). Περαιτέρω, η απόφαση του αρμοδίου οργάνου για τη διενέργεια της εξαιρετικής αυτής διαδικασίας, ως διοικητική πράξη αιτιολογητέα από τη φύση της αφού εκδίδεται κατ' εφαρμογή εξαιρετικών διατάξεων, πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη, υπό την έννοια ότι οι ειδικές εκείνες περιστάσεις που δικαιολογούν την εφαρμογή της εξαιρετικής αυτής διαδικασίας επιλογής αναδόχου αρκεί να προκύπτουν από τα στοιχεία του φακέλου, ώστε να καθίσταται εφικτός ο έλεγχος νομιμότητάς της.

Στην προκειμένη περίπτωση, από το σύνολο των εγγράφων της δικογραφίας προέκυψαν, τα ακόλουθα: Ο Ενιαίος Σύνδεσμος Διαχείρισης Απορριμμάτων Κρήτης (ΕΣΔΑΚ) είχε προκηρύξει δημόσιο μειοδοτικό διαγωνισμό με σύστημα προσφοράς αυτό της μελέτης – κατασκευής για την εκτέλεση του έργου «Έργα Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και αποκατάστασης του χώρου διάθεσης απορριμμάτων Πέρα Γαληνών» στον τέως Δήμο Γαζίου του Νομού Ηρακλείου. Το έργο χρηματοδοτείτο από εθνικούς πόρους και ο προϋπολογισμός του ανερχόταν σε 15.353.742,87€, ενώ η νομιμότητά του κρίθηκε με την 585/2007 πράξη του Ε' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Το έργο περιελάμβανε: α) την αποκατάσταση του κορεσμένου με απορρίμματα χώρου διάθεσης των απορριμμάτων (ΧΑΔΑ), έκτασης 50 στρεμμάτων, β) τη δημιουργία ενός νέου κυττάρου υγειονομικής ταφής, έκτασης 35 στρεμμάτων, γ) την κατασκευή έργων υποδομής και

μονάδας επεξεργασίας στραγγισμάτων, δ) τη λειτουργία και περιβαλλοντική παρακολούθηση του όλου χώρου (85 στρεμμάτων) για διάστημα τριών ετών και ε) την αποκατάσταση του νέου κυττάρου στην έκταση των 35 στρεμμάτων, μετά την πλήρωσή του.

Με την 92/19.6.2007 απόφαση της εκτελεστικής επιτροπής του Ενιαίου Συνδέσμου Διαχείρισης Απορριμμάτων Κρήτης (ΕΣΔΑΚ), η εκτέλεση του πιο πάνω έργου ανατέθηκε στην εταιρία «ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ Α.Τ.Ε.Ε». Ακολούθως, στις 18.9.2007 υπεγράφη η σχετική σύμβαση έναντι τιμήματος 12.700.334 € με συνολική προθεσμία: α) της εκπόνησης των μελετών και εκτέλεσης των εργασιών αποκατάστασης και περιβαλλοντικής αναβάθμισης του χώρου διάθεσης, τους 12 μήνες από την υπογραφή της σύμβασης, β) της διάρκειας λειτουργίας και περιβαλλοντικής παρακολούθησης του έργου, τους 36 μήνες από την ολοκλήρωση των εργασιών για την αποκατάσταση του χώρου διάθεσης και τη δημιουργία του κυττάρου, γ) της αποκατάστασης του νέου κυττάρου, τους 6 μήνες από το πέρας λειτουργίας του χώρου. Στην ίδια σύμβαση ορίστηκε ότι η έναρξη των έργων αποκατάστασης του νέου κυττάρου μπορεί να μετατοπισθεί για χρονικό διάστημα ανάλογα με τις ανάγκες του κυρίου του έργου, κατά το οποίο ο ανάδοχος οφείλει να παρατείνει ανάλογα την περίοδο λειτουργίας του έργου, ενώ θα εκκινήσει τις εργασίες αποκατάστασης του τμήματος αυτού μόνο μετά από έγγραφη άδεια του κυρίου του έργου. Η συνολική προθεσμία του έργου έχει παραταθεί έως τις 17.7.2012, ενώ οι εργασίες κατασκευής του ΧΥΤΑ ολοκληρώθηκαν το Φεβρουάριο του 2009. Σύμφωνα με τον Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης Απορριμμάτων

(ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Κρήτης και τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους (απόφαση 677/21.2.2006 του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης, που υπάρχει στο φάκελο της υπόθεσης), ο εν λόγω ΧΥΤΑ σχεδιάστηκε για να δέχεται και να διαχειρίζεται απορρίμματα της 6^{ης} διαχειριστικής ενότητας που περιλάμβανε του τέως Δήμους Ηρακλείου, Ν. Αλικαρνασσού, Γαζίου, Τυλίσσου, Κρουσώνα, Γοργολαίνης και Παλιανής. Σημειώνεται ότι μόνος αρμόδιος φορέας σχεδιασμού για την κατάρτιση του ΠΕΣΔΑ είναι η οικεία Περιφέρεια σύμφωνα με την ΚΥΑ 50910/2727/2003. Ο ΕΣΔΑΚ είναι ο αρμόδιος φορέας υλοποίησης του συνόλου των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια Κρήτης, χωρίς, όμως να συμμετέχει και να έχει αρμοδιότητα στη λήψη αποφάσεων για τα έργα και την αναγκαιότητά τους. Με βάση τον πιο πάνω σχεδιασμό του ΠΕΣΔΑΚ μελετήθηκε και δημοπρατήθηκε το έργο «Έργα Περιβαλλοντικής αναβάθμισης και αποκατάστασης χώρου διάθεσης απορριμμάτων πέρα Γαληνών», έχοντας συγκεκριμένη δυναμικότητα απορριμματικού και υδραυλικού φορτίου, καθώς και διάρκεια ζωής (3 έτη πλήρωσης του ΧΥΤΑ). Ο ΠΕΣΔΑΚ πρόβλεπε επίσης την κατασκευή ενός νέου ΧΥΤΑ στην περιοχή της Μεσαράς, προκειμένου να εξυπηρετήσει την 7^η διαχειριστική ενότητα που περιλάμβανε τους τέως δήμους Τυμπακίου, Μοιρών, Ζαρού, Ρούβας, Γόρτυνας, Κόφινα, Αστερουσιών και Αγ. Βαρβάρας. Ο ΠΕΣΔΑΚ δεν υλοποίησε το πιο πάνω έργο, λόγω έντονων αντιδράσεων των κατοίκων, με αποτέλεσμα, την ανατροπή του σχεδιασμού του και την έξαρση της ανεξέλεγκτης διάθεσης των απορριμμάτων, λόγω της συνέχισης ύπαρξης του ΧΑΔΑ στην πιο πάνω διαχειριστική ενότητα. Για να αντιμετωπιστεί το

πρόβλημα που ανέκυψε, με το 1566/27.4.2009 έγγραφο του Υφυπουργού Εσωτερικών, σε απάντηση της 1005/11.3.2009 αίτησης της Περιφέρειας Κρήτης, έγινε αποδεκτό το αίτημα της Περιφέρειας για αναπροσαρμογή του εγκεκριμένου ΠΕΣΔΑ Κρήτης. Στο πλαίσιο, αυτό, αποφασίστηκε η συνένωση της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας (συνολικού πληθυσμού 49.000 κατοίκων) με την 6^η διαχειριστική ενότητα (συνολικού πληθυσμού 177.000), ώστε και οι δύο αυτές διαχειριστικές ενότητες να εξυπηρετηθούν από τον ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών. Επιπλέον, ο ΠΕΣΔΑΚ πρόβλεπε και την κατασκευή Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας των Απορριμμάτων, η οποία, όμως, για τους ίδιους λόγους, δεν κατέστη δυνατό να υλοποιηθεί από τον ΠΕΣΔΑΚ. Για το λόγο αυτό, με την 4223/10-10-2010 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης, προβλέφθηκε η επέκταση της χρονικής διάρκειας των έργων του μεταβατικού σταδίου του ΠΕΣΔΑΚ, για δύο χρόνια, μέχρι και τις 31.12.2012. Η ανάγκη, δηλαδή, διάθεσης των απορριμμάτων και της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας στον ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών προέκυψε, τόσο από τη ματαίωση της κατασκευής του ΧΥΤΑ Μεσσαράς, ο οποίος σύμφωνα με τον αρχικό ΠΕΣΔΑ Κρήτης, θα δεχόταν τα απορρίμματα της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας, όσο και από τη ματαίωση κατασκευής της Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας των Απορριμμάτων στην περιοχή του Ηρακλείου. Η είσοδος των 8 Δήμων της Μεσσαράς (7^η διαχειριστική ενότητα) στον ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του εισερχόμενου απορριμματικού φορτίου του ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών και τη δραστική μείωση του χρόνου ζωής του. Δηλαδή, επήλθε μεταβολή των δεδομένων βάσει των οποίων είχε σχεδιαστεί και

δημοπρατηθεί το έργο του ΧΥΤΑ πέρα Γαληνών, η οποία (μεταβολή) δεν οφείλεται σε ευθύνη του ΕΣΔΑΚ και δεν μπορούσε να προβλεφθεί κατά την εκπόνηση της αρχικής μελέτης, ούτε κατά τη δημοπράτηση του έργου και κατά την υπογραφή της σύμβασης μεταξύ του ΕΣΔΑΚ και της αναδόχου εταιρίας στις 18/9/2007, αλλά προέκυψε εκ των υστέρων. Εξαιτίας των πιο πάνω απρόβλεπτων περιστάσεων προέκυψε τον Οκτώβριο του 2010 (μετά την απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης περί παράτασης ισχύος του μεταβατικού σταδίου του ΠΕΣΔΑΚ μέχρι 31.12.2012) η ανάγκη εκτέλεσης συμπληρωματικών εργασιών στο πιο πάνω έργο, προκειμένου να αποτραπούν οι συνέπειες της πλήρωσης με απορρίμματα του υφιστάμενου κυττάρου του ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών. Με την 55/19.1.2011 απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής του ΕΣΔΑΚ εγκρίθηκε ο 3^{ος} ΑΠΕ του έργου και η συνοδευόμενη αυτόν αιτιολογική έκθεση στον οποίο συμπεριλήφθησαν οι ακόλουθες συμπληρωματικές εργασίες: α) η κατασκευή λεκάνης επέκτασης του υφιστάμενου κυττάρου, αξίας 2.910.920,37 €, β) η κατασκευή / επέκταση των δικτύων συλλογής και ανακυκλοφορίας στραγγισμάτων, αξίας 180.059,60 €, γ) η κατασκευή συμπληρωματικής νέας δεξαμενής εξισορρόπησης αξίας 174.149,83 €, δ) η επέκταση της μονάδας επεξεργασίας στραγγισμάτων καθώς και η ταυτόχρονη βελτίωση αυτής, με αλλαγή της μεθόδου επεξεργασίας στραγγισμάτων, αξίας 576.768,39 €, ε) η συνέχιση της λειτουργίας του υφιστάμενου κυττάρου για την εξυπηρέτηση των αναγκών των εξυπηρετούμενων Δήμων, η οποία αφορούσε επείγουσες πρόσθετες εργασίες, εκτελεσθείσες κατ' εφαρμογή των αποφάσεων 73/2010, 13/2011 και 25/2011

της εκτελεστικής επιτροπής του ΕΣΔΑΚ, συνολικής αξίας 1.860.000 € και στ) η λειτουργία του νέου κυττάρου για 6 μήνες. Στον πιο πάνω ΑΠΕ περιλήφθηκε η διαφορά του Φ.Π.Α. που αφορούσε τη λειτουργία του ΧΥΤΑ, καθώς και η πρόβλεψη νέου κονδυλίου απροβλέπτων ύψους 356.571,90 €. Το σύνολο των πιο πάνω συμπληρωματικών εργασιών υπερέβαινε κατά ποσοστό 49,43% το συμβατικό ποσό της αρχικής σύμβασης. Ακολούθως, ο ΕΣΔΑΚ, υπέβαλε ενώπιον του Ε΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου τον 3^ο ΑΠΕ με τη συνοδεύουσα αυτόν αιτιολογική έκθεση και σχέδιο 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης Εργασιών του έργου «Έργα περιβαλλοντικής αναβάθμισης και αποκατάστασης χώρου διάθεσης απορριμμάτων Πέρα Γαληνών», συμβατικής δαπάνης 6.828.481,89 € χωρίς Φ.Π.Α. Με την 98/2012 πράξη του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Ε΄ Κλιμάκιο) που εκδόθηκε στο πλαίσιο ελέγχου νομιμότητας της πιο πάνω 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης του έργου, κρίθηκε, μεταξύ άλλων, ότι: α) δεν κωλύεται η υπογραφή της πιο πάνω συμπληρωματικής σύμβασης, κατά το μέρος που αφορά τις επείγουσες πρόσθετες εργασίες συνολικής δαπάνης 1.860.000 € πλέον αναθεώρησης και ΦΠΑ, με την αιτιολογία ότι, «οι εργασίες αυτές, αφορούν τη διαχείριση του ΧΥΤΑ, επομένως μπορούν να ενταχθούν στο συμβατικό αντικείμενο του αρχικού έργου, προέκυψαν από απρόβλεπτες, κατά το χρόνο εκτέλεσής τους περιστάσεις, ήτοι από την απρόοπτη αύξηση του απορριμματικού φορτίου εξαιτίας της αναγκαστικής εισδοχής των απορριμμάτων της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας, που δεν ήταν δυνατό να προβλεφθεί κατά τη δημοπράτηση του αρχικού έργου, ενώ, με την εκτέλεση των επίμαχων εργασιών, αποτράπηκε συγκεκριμένος, άμεσος και

άλλως αναπότρεπτος κίνδυνος για τη λειτουργία του ΧΥΤΑ, που θα ανέκυπτε εξαιτίας της μη διαχείρισης και υγειονομικής ταφής του επιπλέον όγκου των απορριμμάτων», β) κωλύεται η υπογραφή της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης για τις λοιπές εργασίες, διαλαμβάνοντας την ακόλουθη αιτιολογία: «...β) οι λοιπές εργασίες που αφορούν την κατασκευή νέου κυττάρου στο ΧΥΤΑ, συνιστούν, κατά την κρίση του Κλιμακίου, επέκταση του τεχνικού αντικειμένου του έργου καθώς και βελτίωση της ποιότητάς του, με υλικά και μεθόδους μη προδιαγραφόμενες στα οικεία συμβατικά τεύχη. Επομένως, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη απρόβλεπτων περιστάσεων, οι εργασίες αυτές, δεν μπορούν, σε κάθε περίπτωση, να αποτελέσουν αντικείμενο συμπληρωματικής σύμβασης, καθόσον, όπως παγίως γίνεται δεκτό, είναι ανεπίτρεπτη η εκ των υστέρων μεταβολή του αντικειμένου του έργου, που δεν ήταν γνωστή στο σύνολο των διαγωνιζόμενων κατά το χρόνο υποβολής της προσφοράς τους και δεν αποτέλεσε τη βάση της διαδικασίας ανάδειξης του αναδόχου. Επικουρικά, επισημαίνεται ότι: α) οι ανωτέρω εργασίες επιχειρούνται σε χρόνο που το σύνολο των εργασιών κατασκευής του ΧΥΤΑ έχει ήδη ολοκληρωθεί, οπότε οι προτεινόμενες εργασίες δεν συναρτώνται με την τεχνική εκτέλεση του αρχικού έργου, β) πλησιάζει ο χρόνος της συμβατικά προβλεπόμενης πλήρωσης του κυττάρου (Φεβρουάριος 2012), μετά την οποία ο εν λόγω ΧΥΤΑ, έργο εντασσόμενο στο μεταβατικό στάδιο του ΠΕΣΔΑ Κρήτης, ούτως ή άλλως προβλέπεται ότι θα κλείσει, επομένως η εκτέλεση των νέων έργων δεν μπορεί να συναρτηθεί ούτε με την αρτιότητα και λειτουργικότητα του υφιστάμενου ΧΥΤΑ και, γ) δημιουργούνται σοβαρές

αμφιβολίες στο Κλιμάκιο σχετικά με το ότι οι εν λόγω εργασίες δεν μπορούν, κατά τα ισχυριζόμενα από την αναθέτουσα αρχή, να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση χωρίς βλάβη της ποιότητας και λειτουργίας του αρχικού έργου, δεδομένου ότι ο ανάδοχος ήταν υποχρεωμένος να εκτελέσει το έργο εις τρόπον ώστε να επιδέχεται συναρμογής με οποιοδήποτε νέο έργο, ενώ τα ζητήματα τα σχετικά με τον έλεγχο των έργων, τον επιμερισμό των ευθυνών των αναδόχων, τη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων, το συντονισμό των εργασιών και τη συμβατότητα του νέου εξοπλισμού, μπορούν να αντιμετωπισθούν μέσω της θέσπισης ειδικών όρων σε επόμενη σύμβαση». Ο ΕΣΔΑΚ με την από 9.3.2012 αίτησή του ζήτησε την ανάκληση της πιο πάνω πράξης του Ε' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά το μέρος που έκρινε ότι κωλύεται η υπογραφή της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης των πιο πάνω εργασιών, για τους λόγους που αναφέρονται σε αυτή. Επί της αίτησής του αυτής για την ανάκληση της 98/2012 πράξης του Ε' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου εκδόθηκε η προσβαλλόμενη με αριθμό 1510/2012 απόφαση του VI Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η οποία απέρριψε την αίτηση ανάκλησης. Ο ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών σύμφωνα με τον ΠΕΣΔΑ Κρήτης (απόφαση 67/21.2.2006 του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης) και τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, σχεδιάστηκε ως προελέχθη για να δέχεται και να διαχειρίζεται απορρίμματα της 6^{ης} διαχειριστικής ενότητας και μόνο. Με βάση τον πιο πάνω Σχεδιασμό μελετήθηκε και δημοπρατήθηκε το έργο «Έργα περιβαλλοντικής αναβάθμισης και αποκατάστασης χώρου διάθεσης απορριμμάτων Πέρα Γαληνών». Μετά τη

δημοπράτηση του πιο πάνω έργου και μετά την υπογραφή της σχετικής σύμβασης (18.9.2007) με την αναδειχθείσα εταιρία «Μεσόγειος ΑΤΕΕ», εξαιτίας συνδρομής απρόβλεπτων και αιφνίδιων περιστάσεων προέκυψε η ανάγκη εκτέλεσης συμπληρωματικών εργασιών. Η αποτυχία από τον ΠΕΣΔΑΚ: α) υλοποίησης του σχεδιασμού ΧΥΤΑ Μεσαράς, ο οποίος προβλεπόταν βάσει του σχεδιασμού του να έχει τεθεί σε λειτουργία το 2009 και να δέχεται απορρίμματα της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας (ΔΕ) που περιλάμβανε τους Δήμους Τυμπακίου, Μοιρών, Ζαρού, Ρούβας, Γόρτυνας, Κόφινα, Αστερουσιών και Αγ. Βαρβάρας και β) υλοποίησης Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας των Απορριμμάτων στην περιοχή του Ηρακλείου, που προβλεπόταν να λειτουργεί έως τις αρχές του 2011, είχε ως αποτέλεσμα, να εισέλθουν στο ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών και τα απορρίμματα της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας, δηλαδή, 8 δήμων της Μεσαράς, συνολικού πληθυσμού 49.000 κατοίκων, καθώς δεν υπήρχε άλλος νόμιμος τρόπος διάθεσης των απορριμμάτων της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας. Έτσι με το 1566/27.4.2009 έγγραφο του Υφυπουργού Εσωτερικών και την 3495/15.5.2009 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης αποφασίστηκε η συνένωση της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας (συνολικού πληθυσμού 49.000 κατοίκων) με την 6^η διαχειριστική ενότητα (συνολικού πληθυσμού 177.000 κατοίκων), ώστε και οι δύο αυτές διαχειριστικές ενότητες να εξυπηρετηθούν από τον ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών. Επίσης, λόγω της μη υλοποίησης από τον ΠΕΣΔΑΚ Κεντρικής Μονάδος Επεξεργασίας απορριμμάτων στην περιοχή του Ηρακλείου, με την 4223/1.10.2010 απόφαση

του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης παρατάθηκαν τα έργα του μεταβατικού σταδίου του ΠΕΣΔΑΚ, μεταξύ των οποίων και ο ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών, μέχρι τις 31.12.2012. Η είσοδος των απορριμμάτων της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας (των πιο πάνω οκτώ Δήμων Μεσαράς) στον ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών εξαιτίας της μη υλοποίησης του σχεδιασμού του ΠΕΣΔΑΚ, είχε ως αποτέλεσμα, την αύξηση του εισερχόμενου απορριμματικού φορτίου, αύξηση των στραγγισμάτων και των ομβρίων και συνακόλουθα αύξηση του υδραυλικού φορτίου της μονάδας επεξεργασίας στραγγισμάτων και τελικώς τον πρόωρο κορεσμό του υφιστάμενου κυττάρου του ΧΥΤΑ, με περαιτέρω αρνητικές συνέπειες για τη δημόσια υγεία, καθώς: Α) δεν θα είναι δυνατό να συλλεχθούν τα στραγγίσματα από τα ανεξέλεγκτα διατιθέμενα απορρίμματα, τα οποία θα καταλήξουν στο ρέμα και από εκεί στην θάλασσα, στο σημείο εκβολής του ρέματος, με βεβαιότητα παράλληλης μόλυνσης του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα. Β) δεν θα είναι δυνατή η συλλογή του παραγόμενου βιοαερίου, με αποτέλεσμα την δημιουργία συνθηκών πιθανής ανάφλεξης των απορριμμάτων με επακόλουθο την δημιουργία κινδύνου σοβαρής επιβάρυνσης της δημόσιας υγείας από τις ιδιαίτερα ανθυγιεινές αναθυμιάσεις που δημιουργούνται κατά την διάρκεια της καύσης των απορριμμάτων καθώς και δημιουργίας σοβαρών ζημιών στα υφιστάμενα έργα. Γ) υπάρχει ο άμεσος κίνδυνος διακοπής της λειτουργίας του ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών, με αποτέλεσμα την επαναλειτουργία Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης απορριμμάτων σε άλλες περιοχές του Νομού Ηρακλείου με δυσμενείς συνέπειες για τη δημόσια υγεία, το περιβάλλον και την πρόκληση άμεσου κινδύνου επιβολής προστίμων από

την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα πιο πάνω γεγονότα και περιστάσεις δεν προϋπήρχαν της ανάθεσης του τεχνικού αντικειμένου του έργου και ούτε ανάγονται στο χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης (18/9/2007). Η μελέτη, με βάση την οποία προσδιορίστηκε το τεχνικό αντικείμενο του έργου υπήρξε πλήρης και ακριβής, στο πλαίσιο του υφιστάμενου σχεδιασμού του ΠΕΣΔΑΚ, για τον οποίο ο ΕΣΔΑΚ δεν ευθύνεται σύμφωνα με παραπάνω, καθώς δεν έχει τη σχετική αρμοδιότητα. Η προσβαλλόμενη 1510/2012 απόφαση του VI Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου απέρριψε την αίτηση ανάκλησης κατά της 98/2012 πράξης του Ε΄ Κλιμακίου, διαλαμβάνοντας στις παραδοχές της ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις σύναψης συμπληρωματικής σύμβασης. Ειδικότερα, η προσβαλλόμενη απόφαση, κατέληξε στο ότι δεν είναι δυνατή η σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης διότι οι υπό κρίση εργασίες: (α) συνιστούν επέκταση του τεχνικού αντικειμένου του έργου. (β) δεν συναρτώνται με την τεχνική εκτέλεση του αρχικού έργου. (γ) δεν συνεχονται με την αρτιότητα και λειτουργικότητα του ήδη υφιστάμενου κυτάρου ΧΥΤΑ. (δ) δεν προκύπτει με ειδική αιτιολογία ότι αυτές δεν μπορούν να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση χωρίς βλάβη της ποιότητας και λειτουργίας του αρχικού έργου. Από τα στοιχεία του φακέλου (βλ. 55/2011 απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής του ΕΣΔΑΚ που συνοδεύει την υποβληθείσα για έλεγχο 1^η συμπληρωματική σύμβαση, την από 18/9/2007 αρχική σύμβαση του εν λόγω έργου, καθώς και το με αριθ. πρωτ. 54251/5.4.2012 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων του Δήμου Ηρακλείου, με θέμα «Αιτιολόγηση αδυναμίας διαχωρισμού

εργασιών 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης Εργασιών από την αρχική σύμβαση κατασκευής του έργου») προέκυψε ότι: (i) το αρχικό συμβατικό αντικείμενο του έργου συνίστατο στην εκ μέρους του αναδειχθέντα αναδόχου: α) μελέτη και κατασκευή νέου κυττάρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων επί τμήματος περίπου 35 στρεμμάτων, του απορριμματικού ανάγλυφου του χώρου διάθεσης απορριμμάτων των Πέρα Γαληνών Ηρακλείου Κρήτης, β) μελέτη και κατασκευή της αποκατάστασης του υπόλοιπου τμήματος περίπου 50 στρεμμάτων, του χώρου διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ), γ) λειτουργία και περιβαλλοντική παρακολούθηση του συνόλου του χώρου των 85 στρεμμάτων για διάστημα 3 ετών, μετά την κατασκευή του νέου κυττάρου (Β) και την αποκατάσταση του Τμήματος Α και την παράδοσή τους, δ) αποκατάσταση του χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων έκτασης 35 στρεμμάτων μετά την πλήρωσή του και η παράδοση του χώρου συνολικά αποκατεστημένου. Ρητά στη σύμβαση επισημάνθηκε ότι η έναρξη των έργων αποκατάστασης του νέου κυττάρου μπορεί να μετατοπισθεί για χρονικό διάστημα ανάλογα με τις ανάγκες του Κυρίου του έργου. Κατά το διάστημα αυτό ο ανάδοχος οφείλει να παρατείνει ανάλογα την περίοδο λειτουργίας του έργου με οικονομικό αντάλλαγμα ίδιο με αυτό της προσφοράς του, ενώ θα εκκινήσει τις εργασίες αποκατάστασης του τμήματος αυτού μόνο μετά την έγγραφη άδεια του Κυρίου του έργου. (ii) σε εκτέλεση των πιο πάνω συμβατικά προβλεπόμενων, η συνολική προθεσμία του έργου, δηλαδή, τόσο η αποκατάσταση του υφιστάμενου κυττάρου (εντός της έκτασης των 35 στρεμμάτων) μετά την πλήρωσή του, όσο και η αποκατάσταση της έκτασης των 50 στρεμμάτων του

χώρου διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ), καθώς και η λειτουργία του όλου έργου (συνολικής έκτασης 85 στρεμμάτων), έχουν παραταθεί, έως τις 17.7.2012, με δυνατότητα περαιτέρω παράτασης. (iii) Λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων κατά την εκτέλεση του έργου, που δεν ανάγονται στο χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης και ειδικότερα λόγω της απρόοπτης και αιφνίδιας αύξησης του απορριμματικού φορτίου του ΧΥΤΑ που έχει κατασκευαστεί στην έκταση των 35 στρεμμάτων, προέκυψε η ανάγκη τροποποίησης του τρόπου εκτέλεσης των εργασιών σε σχέση με την αρχική σύμβαση. Συγκεκριμένα, προέκυψε η ανάγκη εκτέλεσης νέων εργασιών στο χώρο ακριβώς της έκτασης των 50 στρεμμάτων, στον οποίο ο ανάδοχος έχει αναλάβει, βάσει της σύμβασης, τη μελέτη και αποκατάσταση, αλλά και τη λειτουργία και περιβαλλοντική παρακολούθησή του, μέχρι τις 17.7.2012, με δυνατότητα. Δηλαδή, στην προκειμένη περίπτωση προέκυψε η ανάγκη εκτέλεσης νέων εργασιών, οι οποίες κατέστησαν αναγκαίες λόγω μεταβολής – τροποποίησης του συμβατικού τρόπου εκτέλεσης των εργασιών και παρεκκλίνουν της αρχικής σύμβασης. Α) Η προσβαλλόμενη απόφαση εσφαλμένως έκρινε ότι με τις εργασίες αυτές επιχειρείται επέκταση του τεχνικού αντικειμένου του έργου καθώς και βελτίωση της ποιότητάς του με υλικά και μεθόδους μη προδιαγραφόμενες στα οικεία συμβατικά τεύχη και συνακόλουθα δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο συμπληρωματικής σύμβασης, στηρίχτηκε στη μερική διατύπωση της αρχικής σύμβασης ενώ από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει, ότι πρόκειται για νέες εργασίες που αποκλίνουν από την αρχική σύμβαση και συναρτώνται με τη λειτουργία του

αρχικού έργου και συνακόλουθα είναι επιτρεπτή η περίληψή τους σε συμπληρωματική σύμβαση. Β) Από τα ίδια όπως και ανωτέρω στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης προέκυψε ότι οι νέες προτεινόμενες εργασίες πρόκειται να πραγματοποιηθούν στο χώρο, όπου ήδη ο εγκατεστημένος ανάδοχος, έχει αναλάβει συμβατικά, τουλάχιστον μέχρι τις 15.7.2012, με δυνατότητα περαιτέρω παράτασης, τόσο την αποκατάσταση, όσο και τη λειτουργία και περιβαλλοντική διαχείρισή του. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με όσα ήδη έχουν προεκτεθεί οι νέες εργασίες βρίσκονται σε άμεση αλληλεξάρτηση με το αρχικό αντικείμενο του έργου, που έχει παραταθεί μέχρι στιγμής έως τις 15.7.2012 (με δυνατότητα περαιτέρω παράτασης), χωρίς να επηρεάζει το γεγονός ότι οι εργασίες κατασκευής του ΧΥΤΑ έχουν ολοκληρωθεί. Σημασία έχει το ότι οι συμβατικές εργασίες αποκατάστασης και λειτουργίας δεν έχουν ολοκληρωθεί, έχουν παραταθεί, με δυνατότητα περαιτέρω παράτασής τους και δεν έχει γίνει παραλαβή τους. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση εσφαλμένως δέχθηκε με την πιο πάνω αιτιολογία ότι οι προτεινόμενες εργασίες δεν συναρτώνται με την τεχνική εκτέλεση του αρχικού έργου. Γ) Από τα ίδια ως άνω στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης προέκυψε ότι βάσει του αρχικού σχεδιασμού του ΠΕΣΔΑΚ, ο ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών προβλεπόταν να καταργηθεί, αφού βάσει του ίδιου σχεδιασμού προβλεπόταν η κατασκευή και λειτουργία Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας Απορριμμάτων. Εξαιτίας της μη υλοποίησης του σχεδιασμού του ΠΕΣΔΑΚ επήλθε ανατροπή των δεδομένων βάσει των οποίων είχαν εκπονηθεί οι μελέτες και είχε δημοπρατηθεί το έργο του ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών και βάσει των οποίων είχε υπογραφεί η αντίστοιχη σύμβαση με τον

ανάδοχο. Ειδικότερα, ενώ αρχικά προβλεπόταν η πλήρωση του κυττάρου το Φεβρουάριο του 2012 και μετά τη λειτουργία και αποκατάστασή του, η κατάργηση του ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών, συνεπεία της πιο πάνω απρόοπτης μεταβολής του αρχικού συμβατικού έργου, κατέστη επιβεβλημένο να εκτελεστούν νέες εργασίες, παράλληλα με τις εργασίες αποκατάστασης του υφιστάμενου κυττάρου του ΧΥΤΑ (μετά την πλήρωσή του), ώστε ο ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών να εξακολουθεί να υφίσταται και να καλύπτει τις αυξημένες ανάγκες εναπόθεσης των απορριμμάτων. Σε διαφορετική περίπτωση, θα διακοπεί η λειτουργία του ΧΥΤΑ, γεγονός που εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον. Η προσβαλλόμενη απόφαση εσφαλμένως δέχτηκε ότι η κατασκευή του νέου κυττάρου δεν συνέχεται με τη λειτουργικότητα και αρτιότητα του υφιστάμενου ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών. Δ) Από το έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων Δήμου Ηρακλείου «Διευκρινήσεις σε ερωτήματα της πράξης 14/2012 του Ε΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου» καθώς και από το με αριθ. Πρωτ. 54251/5-4-2012 έγγραφο της ίδιας Διεύθυνσης με θέμα «Αιτιολόγηση αδυναμίας διαχωρισμού εργασιών 1ης συμπληρωματικής σύμβασης εργασιών από την αρχική σύμβαση κατασκευής του έργου», που είχαν εισφερθεί ενώπιον του VI Τμήματος και αποτελούν στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης, προκύπτει αναλυτικά ότι οι νέες εργασίες δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από τη σύμβαση χωρίς να δημιουργήσουν στην αναθέτουσα αρχή μείζονα προβλήματα. Ειδικότερα προκύπτει ότι: (α) οι νέες εργασίες πρόκειται να κατασκευαστούν πάνω σε εργασίες, τις οποίες έχει ήδη εκτελέσει

ο ανάδοχος με την αρχική σύμβαση και έχει αναλάβει τη διαχείριση και λειτουργία τους μέχρι τις 17.7.2012, με δυνατότητα παράτασης, ενώ η συμβατική υποχρέωση αποκατάστασης του υφιστάμενου κυττάρου θα συντελεστεί μετά την ολοκλήρωση της λειτουργίας. Η οριστική παράδοση του αρχικού έργου προβλέπεται να γίνει 15 μήνες μετά την ολοκλήρωση των έργων αποκατάστασης. Από τις συμβατικές και υποχρεωτικές αυτές προβλέψεις, σε συνδυασμό με το ότι οι νέες εργασίες περιλαμβάνουν εργασίες τροποποίησης των εργασιών της αρχικής σύμβασης και συναρμογής με αυτές, συνεπάγεται ότι οι νέες εργασίες είναι αδύνατο να εκτελεστούν από διαφορετικό ανάδοχο, ο οποίος θα επέμβει στο έργο του ήδη εγκατεστημένου αναδόχου, το οποίο δεν έχει παραληφθεί οριστικώς. Όπως προκύπτει από τα πιο πάνω στοιχεία του φακέλου, μέρος των νέων εργασιών που θα κατασκευαστούν βρίσκονται σε άμεση αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση με τα έργα της αρχικής σύμβασης. Αυτά τα έργα είναι:

- έργα στεγάνωσης: Θα πρέπει να υπάρξει συναρμογή της στεγάνωσης των νέων εργασιών με την υφιστάμενη στεγάνωση του ΧΑΔΑ (έκταση 50 στρεμμάτων), επί του οποίου θα κατασκευαστούν οι νέες εργασίες [βλ. το με αριθ. πρωτ. 54251/5-4-2012 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων του Δήμου Ηρακλείου και τα συνημμένα σε αυτό.
- έργα συλλογής βιοαερίου: Οι νέες εργασίες θα κατασκευαστούν επί υφιστάμενων γεωτρήσεων βιοαερίου οι οποίες θα πρέπει να υποστούν τροποποιήσεις (βλ. το με αριθ. πρωτ. 54251/5-4-2012 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων του Δήμου Ηρακλείου και τα συνημμένα σε αυτό σχέδια). Οι

τροποποιήσεις έγκεινται 1) στην κατάργηση των τσιμεντένιων φρεατίων επίσκεψης και των βανών απομόνωσης καθώς πλέον οι γεωτρήσεις θα βρίσκονται κάτω από τα νέα απορρίμματα. Επιπλέον θα πρέπει να τροποποιηθεί το οριζόντιο δίκτυο μεταφοράς βιοαερίου έτσι ώστε να ενωθούν οι γεωτρήσεις με αυτό και να εγκιβωτιστούν πλέον οι ενώσεις εντός χαλικιών έτσι ώστε να μπορεί να παραληφθεί το βάρος των νέων απορριμμάτων χωρίς θραύση του δικτύου. Τέλος, θα πρέπει να μετακινηθεί και ένας υφιστάμενος υποσταθμός συλλογής. Κατά τη διάρκεια των εργασιών αυτών το υπόλοιπο δίκτυο συλλογής βιοαερίου του χώρου θα πρέπει να βρίσκεται σε λειτουργία με ευθύνη του εγκατεστημένου αναδόχου του χώρου.

- ηλεκτρολογικά έργα και έργα αυτοματισμού της εγκατάστασης επεξεργασίας στραγγισμάτων: Ο νέος εξοπλισμός θα πρέπει να ηλεκτροδοτηθεί από τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις παροχής ηλεκτρικής ενέργειας. Κατά τη διάρκεια των εργασιών αυτών, ο υφιστάμενος εξοπλισμός θα πρέπει να είναι σε λειτουργία με ευθύνη του εγκατεστημένου αναδόχου. Το αυτό ισχύει και για τα έργα αυτοματισμού της εγκατάστασης επεξεργασίας στραγγισμάτων (βλ. το με αριθ. πρωτ. 54251/5-4-2012 πιο πάνω έγγραφο).

- έργα αποχέτευσης ομβρίων: Τα νέα έργα αποχέτευσης ομβρίων θα πρέπει να συναρμολογούνται με τα υφιστάμενα (βλ. ομοίως το πιο πάνω 54251/5-4-2012 έγγραφο και το συνημμένο σε αυτό σχέδιο). Η ορθή και πλήρης συναρμογή είναι απαραίτητη, διότι, σε διαφορετική περίπτωση, υπάρχει το ενδεχόμενο ζημιών στα έργα από πιθανές έντονες βροχοπτώσεις.

Δεδομένου ότι υπάρχουν οι ανωτέρω συναρμογές και αλληλεξαρτήσεις ανάμεσα στις υφιστάμενες συμβατικές εργασίες και τις νέες, στην περίπτωση που εγκατασταθεί νέος ανάδοχος στο έργο, θα είναι αδύνατο να διαπιστωθεί ποιος από τους δύο αναδόχους θα έχει την ευθύνη των έργων, αφού ακόμη δεν έχει γίνει οριστική παραλαβή των αρχικών έργων. Οι νέες εργασίες μπορούν να πραγματοποιηθούν άμεσα και χωρίς να απαιτηθεί η διακοπή λειτουργίας του ΧΥΤΑ, μόνο εφόσον πραγματοποιηθούν από τον ήδη εγκατεστημένο ανάδοχο, ο οποίος, στο πλαίσιο των συμβατικών του υποχρεώσεων, έχει την απόλυτη ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία των εγκαταστάσεων, την ασφάλεια του προσωπικού, την ασφαλή διακίνηση των απορριμματοφόρων μέσα στον περιφραγμένο χώρο του ΧΥΤΑ, καθώς και τη διαχείριση πλήρωσης του κυττάρου και της καθημερινής επικάλυψης των διατιθέμενων απορριμμάτων, όπως εν συνεχεία και την αποκατάστασή του. Στην περίπτωση, κατά την οποία οι νέες εργασίες αποτελέσουν αντικείμενο διαγωνισμού, τότε στον ίδιο χώρο θα συνυπάρχουν προσωπικό, μηχανήματα έργου, αποθήκες υλικών κλπ. δύο διαφορετικών αναδόχων – εργολάβων. Όπως προκύπτει από τα ίδια στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης (βλ. έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων του Δήμου Ηρακλείου «Διευκρινήσεις σε ερωτήματα της πράξης 14/2012 του Ελεγκτικού Συνεδρίου και το 54251/5-4-2012 έγγραφο της ίδιας Διεύθυνσης») «Δεδομένου ότι ο χώρος είναι περιορισμένος σε ό,τι αφορά τις εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης προσωπικού (κτίριο διοίκησης, αποθήκες κλπ) προκύπτει ευλόγως η βεβαιότητα προβληματικής συνύπαρξης των δύο εργολάβων. Επιπλέον θα προκύψουν μετά βεβαιότητος τα ακόλουθα

ζητήματα: α) ποιός από τους δύο εργολάβους θα έχει την ευθύνη διαχείρισης του αυξημένου κυκλοφοριακού φόρτου εντός της εσωτερικής οδοποιίας των εγκαταστάσεων (η οποία σημειωτέον είναι περιορισμένη καθώς αποτελείται ουσιαστικά από μία οδό διπλής κατεύθυνσης). Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι εντός του χώρου θα εισέρχονται και θα κινούνται απορριμματοφόρα, τα οχήματα διάστρωσης και επικάλυψης των απορριμμάτων, τα οχήματα μεταφοράς του υλικού προς επικάλυψη των απορριμμάτων, τα οχήματα που θα απασχολούνται με την κατασκευή των νέων εργασιών, τα οχήματα προσκόμισης των υλικών για την κατασκευή των νέων εργασιών, τα οχήματα επίβλεψης των εργασιών κλπ. β) ποιός θα συντονίζει τις διαφορετικές εργασίες και ποιος θα θέτει τις προτεραιότητες των επί μέρους εργασιών (απόθεση απορριμμάτων, επικάλυψη απορριμμάτων, εκσκαφές και μεταφορά εδαφικού υλικού προς επικάλυψη των απορριμμάτων σε ότι αφορά τη σύμβαση λειτουργίας του υφιστάμενου κυττάρου του ΧΥΤΑ και εκσκαφές και επιχώσεις, μεταφορά υλικών, εγκατάσταση υλικών, αποξήλωση υφιστάμενων εγκαταστάσεων προσαρμογή με τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις σε ό,τι αφορά την κατασκευή των νέων εργασιών του ΧΥΤΑ) δεδομένου ότι οι ανωτέρω εργασίες θα γίνονται σε όμορους χώρους μικρής έκτασης. γ) ποιός από τους δύο εργολάβους θα έχει την ευθύνη φύλαξης των εγκαταστάσεων. δ) ποιός από τους δύο εργολάβους θα έχει την ευθύνη τήρησης των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας από το προσωπικό. ε) ποιός θα έχει την ευθύνη ασφάλισης των εγκαταστάσεων έναντι αστικής ευθύνης. στ) πώς θα γίνεται η επίλυση των όποιων καθημερινών προβλημάτων που με βεβαιότητα θα δημιουργούνται

ανάμεσα στους δύο εργολάβους, οι οποίοι θα ενδιαφέρονται για την ολοκλήρωση των δικών τους εργασιών, αδιαφορώντας για τις εργασίες του έτερου αναδόχου, ιδιαίτερα όταν ή όποια καθυστέρηση θα έχει ως αποτέλεσμα την οικονομική επιβάρυνση για' αυτούς. ζ) ποιός από τους δύο εργολάβους θα κάνει χρήση των υποδομών του χώρου (κτίριο διοίκησης, αποθήκες κλπ). Από τα ίδια ως άνω στοιχεία του φακέλου ευχερώς προέκυπτε ότι το 5/3.10.2011 πρακτικό – γνωμοδότηση του Συμβουλίου Δημοτικών και Κοινοτικών Έργων και Θεώρησης Μελετών και το 51764/19.12.2011 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Εσωτερικών, τα οποία επικαλείται η προσβαλλόμενη απόφαση, δεν περιέχουν ειδική αιτιολογία ως προς την κρίση τους. Αντίθετα, από τα πιο πάνω στοιχεία του φακέλου σαφώς προέκυπτε ότι: α) τα ως άνω υπό (β) δυσχερή πρακτικά ζητήματα δεν είναι δυνατό να αντιμετωπισθούν ασφαλώς με σχετική πρόβλεψη όρων σε μελλοντική σύμβαση με άλλον ανάδοχο και β) η κρίση του πιο πάνω συμβουλίου ότι τα ίδια ζητήματα αντιμετωπίστηκαν από τον ανάδοχο, το φορέα κατασκευής και τον κύριο του έργου κατά τη φάση κατασκευής του κυττάρου Α' και την παράλληλη λειτουργία του ΧΑΔΑ, είναι λανθασμένη, καθώς, όπως προκύπτει από το 54251/5-4-2012 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Ηρακλείου, στην περίπτωση κατασκευής του αρχικού έργου δεν είχαν εγκατασταθεί δύο ανάδοχοι στον ίδιο χώρο, αλλά μόνο ένας σε συνδυασμό με τις υπηρεσίες του Δήμου. Παράλληλα, κατά τη φάση κατασκευής των συμβατικών εργασιών δεν υπήρχε ακόμη ολοκληρωμένος ΧΥΤΑ, αλλά απλή απόθεση απορριμμάτων σε έναν

υποτυπώδη ΧΑΔΑ, ενώ στην προκειμένη περίπτωση, υπάρχει πλήρως οργανωμένος ΧΥΤΑ με το σύνολο των απαιτούμενων υποδομών και δικτύων (εγκαταστάσεις ζύγισης απορριμματοφόρων, δίκτυο συλλογής και καύσης βιοαερίου, δίκτυα συλλογής και μεταφοράς στραγγισμάτων, δίκτυο πυρόσβεσης, δίκτυο ύδρευσης, δίκτυο αποχέτευσης, έργα επεξεργασίας στραγγισμάτων, ηλεκτρολογικά έργα, έργα αποχέτευσης ομβρίων, έργα περιβαλλοντικής παρακολούθησης κλπ). Από τα παραπάνω συνάγεται ότι από τα αναφερόμενα ειδικά στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης προέκυπτε η συνδρομή των προϋποθέσεων των άρθρων 28 παρ. 3 περ. ε) του ν. 3669/2008, 57 παρ.1 του ν. 3669/2008 και 25 παρ. 4 του π.δ. 60/2007 (άρθρο 31 της Οδηγίας 2004/18/EK) για τη σύναψη συμπληρωματικής Σύμβασης. Ειδικότερα προέκυπτε ότι: Πρόκειται για νέες εργασίες που κατέστησαν αναγκαίες – πριν την ολοκλήρωση του συμβατικού αντικειμένου – λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων κατά την εκτέλεση της αρχικής σύμβασης – οι οποίες οφείλονται στην τροποποίηση του αρχικού συμβατικού αντικειμένου, λόγω των απρόβλεπτων περιστάσεων. Οι νέες εργασίες δεν μπορούν να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση τεχνικά και οικονομικά χωρίς να δημιουργηθούν μείζονα προβλήματα στην αναθέτουσα αρχή. Άλλως, οι νέες εργασίες είναι αναγκαίες για την τελειοποίηση της αρχικής σύμβασης, διότι σε διαφορετική περίπτωση, θα επέλθει διακοπή του υφιστάμενου ΧΥΤΑ, του οποίου η λειτουργία και αποκατάσταση (μετά την πλήρωσή του) δεν έχει ολοκληρωθεί, ούτε έχει γίνει οριστική παραλαβή του. Η προσβαλλόμενη απόφαση εσφαλμένως έκρινε ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη σύναψη

συμπληρωματικής σύμβασης. Η προσβαλλόμενη απόφαση απέρριψε τη συνδρομή των προϋποθέσεων των άρθρων 28 παρ. 3 περ. δ και 125 περ. γ του ν. 3669/2008 διαλαμβάνοντας ότι οι αναφερόμενες περιστάσεις που οδήγησαν στην πρόκληση του κινδύνου για τη δημόσια υγεία, οφείλονται σε υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στις παραδοχές της. Αρμόδιος Φορέας σχεδιασμού για την κατάρτιση ενός ΠΕΣΔΑ είναι η οικεία Περιφέρεια βάσει της ΚΥΑ 50910/2727/2003. Ο ΕΣΔΑΚ από τη σύστασή του είναι ο αρμόδιος φορέας για την υλοποίηση σχεδόν του συνόλου των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια Κρήτης που προκρίνονται, χωρίς όμως να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων για τα έργα και την αναγκαιότητά τους. Στον υφιστάμενο Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης Απορριμμάτων Κρήτης (ΠΕΣΔΑΚ) προβλεπόταν: (α) Στο μεταβατικό στάδιο, η λειτουργία του ΧΥΤΑ Πέρα Γαλήνων για 3 έτη, για 7 δήμους του Ν. Ηρακλείου μεταξύ των οποίων και ο Δήμος Ηρακλείου. (β) Στο μεταβατικό στάδιο, η δημιουργία ΧΥΤΑ Μεσαράς που θα εξυπηρετεί 8 δήμους της Μεσαράς, και θα λειτουργούσε το 2009. Το έργο αυτό δεν υλοποιήθηκε, λόγω κοινωνικών αντιδράσεων. (γ) Στο τελικό στάδιο, η δημιουργία Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας δυναμικότητας 210.000 tn/y με τελική διάθεση σε ΧΥΤΥ, με πρόβλεψη λειτουργίας τις αρχές του 2011, η οποία επίσης δεν έχει κατασκευασθεί, δε λειτουργεί και η μη υλοποίηση της έχει θέσει σε αναθεώρηση όλο τον Περιφερειακό Σχεδιασμό Κρήτης. Η αποτυχία όμως υλοποίησης βασικών έργων του ΠΕΣΔΑΚ μεταξύ των οποίων και ο ΧΥΤΑ της Μεσαράς (λόγω έντονων αντιδράσεων των κατοίκων) είχε ως

αποτέλεσμα την ανατροπή του σχεδιασμού και την έξαρση των Χώρων Ανέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ). Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα που ανέκυψε, με το 1566/27.4.2009 έγγραφο του Υφυπουργού Εσωτερικών, σε απάντηση της 1005/11.3.2009 αίτησης της Περιφέρειας Κρήτης, έγινε αποδεκτό το αίτημα της Περιφέρειας για αναπροσαρμογή του εγκεκριμένου ΠΕΣΔΑ Κρήτης. Στο πλαίσιο, αυτό, αποφασίστηκε η συνένωση της 7^{ης} διαχειριστικής ενότητας (συνολικού πληθυσμού 49.000 κατοίκων) με την 6^η διαχειριστική ενότητα (συνολικού πληθυσμού 177.000), ώστε και οι δύο αυτές διαχειριστικές ενότητες να εξυπηρετηθούν από τον ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών.

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι η είσοδος των οκτώ Δήμων της Μεσαράς στο ΧΥΤΑ Πέρα Γαληνών επέφερε ουσιαστικές αλλαγές στα δεδομένα με τα οποία σχεδιάστηκε το έργο του ΧΥΤΑ εφόσον η αύξηση του εισερχόμενου απορριμματικού φορτίου οδήγησε στη μείωση του χρόνου ζωής του ΧΥΤΑ. Επιπλέον των ανωτέρω, ο ΠΕΣΔΑΚ προέβλεπε και την κατασκευή Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας των Απορριμμάτων, έργο, όμως, το οποίο και αυτό δεν κατέστη δυνατόν να υλοποιηθεί. Για το λόγο αυτό εκδόθηκε απόφαση (4223/10-10-2010) του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης, η οποία προέβλεπε την επέκταση της χρονικής διάρκειας των έργων του μεταβατικού σταδίου του ΠΕΣΔΑ, για 2 χρόνια, μέχρι και τις 31/12/2012. Οι περιστάσεις αυτές δεν ήταν γνωστές κατά το στάδιο της αρχικής μελέτης και της δημοπράτησης του έργου, ώστε να ληφθούν υπόψη, ούτε κατά την υπογραφή της σύμβασης μεταξύ ΕΣΔΑΚ και αναδόχου στις 18/9/2007,

αλλά προέκυψαν εκ των υστέρων. Εξαιτίας των ανωτέρω λόγων, προέκυψε τον Οκτώβριο του 2010, η ανάγκη άμεσης επέκτασης του ΧΥΤΑ Πέρα Γαλήνων. Ο ΕΣΔΑΚ από την πλευρά του προέβη άμεσα στη σύνταξη οριστικής μελέτης για την επέκταση του ΧΥΤΑ, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3668/2009, καθώς και στην εκπόνηση νέας μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την τροποποίηση των περιβαλλοντικών όρων του έργου, που αποτελούν προαπαιτούμενα για τη δημοπράτηση ενός έργου. Επίσης, ο ΕΣΔΑΚ αναζήτησε και εξηύρε την απαιτούμενη χρηματοδότηση για τις πιο πάνω εργασίες. Η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για τα νέα έργα επέκτασης, υπεβλήθη από τον ΕΣΔΑΚ στις 15/04/2011 μέσω της Τεχνικής του Υπηρεσίας στο ΥΠΕΚΑ, προκειμένου να εκδοθεί η σχετική απόφαση περί τροποποίησης των Εγκεκριμένων Περιβαλλοντικών όρων του χώρου, καθώς αυτή ήταν προαπαιτούμενο για την διενέργεια διαγωνισμού. Οι νέοι Περιβαλλοντικοί Όροι, όμως, εκδόθηκαν από του Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής μόλις στις 20/10/2011 (βλ. τη σχετική απόφαση 204390/20-10-2011 του Υπ. Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής που υπάρχει στο φάκελο της υπόθεσης). Εξαιτίας της καθυστέρησης έκδοσης της απόφασης των τροποποιημένων περιβαλλοντικών όρων του έργου από το αρμόδιο Υπουργείο, η έκδοση της οποίας αποτελεί προϋπόθεση για τη διενέργεια του διαγωνισμού, τα νέα έργα - στην περίπτωση που ήθελε κριθεί ότι δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο συμπληρωματικής σύμβασης - δεν ήταν δυνατό να αποτελέσουν αντικείμενο μειοδοτικού διαγωνισμού, δεδομένου ότι το χρονικό διάστημα από την έκδοση

της απόφασης τροποποίησης των περιβαλλοντικών όρων (20.10.2011) μέχρι την πλήρωση του κυττάρου (Δεκέμβριος 2011 - Φεβρουάριος 2012) δεν επαρκούσε για να διενεργηθεί διαγωνισμός για την ανάθεση των υπό κρίση εργασιών.

Η προσβαλλόμενη απόφαση εσφαλμένως δέχτηκε ότι οι περιστάσεις που οδήγησαν στην πρόκληση του κινδύνου για τη δημόσια υγεία οφείλονται σε υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής. Από τα στοιχεία του φακέλου προέκυπτε ότι οι περιστάσεις που οδήγησαν στην πρόκληση κινδύνου για τη δημόσια υγεία δεν μπορούσαν να προβλεφθούν από την αναθέτουσα αρχή, ούτε η τελευταία είχε τα περιθώρια να προβεί στη διενέργεια διαγωνισμού για την ανάθεση του εν λόγω έργου, διότι, οι περιστάσεις αυτές, προκλήθηκαν από την καθυστέρηση έκδοσης των απαιτούμενων πράξεων άλλου φορέα, (όπως στην προκειμένη περίπτωση του ΥΠΕΚΑ), οι πράξεις του οποίου δεσμεύουν την αναθέτουσα αρχή.

Εν όψει των ανωτέρω, το παρόν Τμήμα της Μείζονος Επταμελούς Σύνθεσης κατά πλειοψηφία κρίνει, κατ'εκτίμηση όλων των πραγματικών περιστατικών, ότι η αναθέτουσα αρχή σύμφωνα με τις ως άνω υπό στοιχεία IV (Α) και (Β) αναφερόμενες σκέψεις και διατάξεις του άρθρου 28 παρ. 3 περ.δ' του ν. 3669/2008 σε συνδυασμό με το άρθρο 125 του ίδιου ως άνω νόμου στο οποίο κωδικοποιήθηκε το άρθρο 25 του π.δ. 60/2007 και το οποίο εντάσσεται στο μέρος IV αυτού, λόγω έκτακτης και προδήλως κατεπείγουσας ανάγκης, ήτοι της απειλής επέλευσης σοβαρού κινδύνου, εν προκειμένω του κινδύνου για τη δημόσια υγεία, μη οφειλομένης σε υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής

(η αποτροπή του οποίου επιβάλλει την άμεση έναρξη εκτέλεσης του έργου και την εντός σύντομου χρόνου αποπεράτωση αυτού), αλλά σε γεγονότα απρόβλεπτα, όπως ανωτέρω διεξοδικά αναφέρθηκε, ορθώς ερμηνεύοντας και εφαρμόζοντας το νόμο δικαιολογημένα προσέφυγε στη διαδικασία της απ'ευθείας ανάθεσης με διαπραγμάτευση με την ήδη εγκαταστημένη ανάδοχο εταιρεία, με την επωνυμία «ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ Α.Τ.Ε.Ε.», με τη μορφή της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης του έργου «Έργα περιβαλλοντικής αναβάθμισης και αποκατάστασης χώρου διάθεσης απορριμμάτων Πέρα Γαληνών». Μειοψήφησε η Σύμβουλος Χρυσούλα Καραμαδούκη, η οποία διατύπωσε τη γνώμη ότι δεν συντρέχουν στην προκειμένη περίπτωση οι προϋποθέσεις προσφυγής στη διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης λόγω έκτακτης και προδήλως κατεπείγουσας ανάγκης, καθόσον η συνένωση της 7^{ης} με την 6^η διαχειριστική ενότητα, εξ αιτίας της οποίας πληρώθηκε το υφιστάμενο κύτταρο και προκλήθηκε ο επικαλούμενος για τη δημόσια υγεία κίνδυνος ήταν γνωστή στην αναθέτουσα αρχή από το έτος 2009, γεγονός που αναιρεί τον κατεπείγοντα χαρακτήρα για την επίμαχη ανάθεση. Η γνώμη όμως αυτή δεν εκράτησε.

Κατόπιν των ανωτέρω, το Τμήμα της Μείζονος Επταμελούς Σύθεσης κρίνει κατά πλειοψηφία ότι με τις ανωτέρω παραδοχές του το VI Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εσφαλμένως ερμήνευσε και εφάρμοσε το νόμο και πρέπει η αίτηση αναθεώρησης να γίνει δεκτή, μη υπάρχοντος νομίμου λόγου που να κωλύει την υπογραφή του σχεδίου της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης

του έργου «Έργα περιβαλλοντικής αναβάθμισης και αποκατάστασης χώρου διάθεσης απορριμμάτων Πέρα Γαληνών»,

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται κατά πλειοψηφία την αίτηση αναθεώρησης.

Αναθεωρεί την 1510/2012 απόφαση του VI Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Αποφαίνεται ότι δεν κωλύεται η υπογραφή του οικείου σχεδίου της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης του έργου «Έργα περιβαλλοντικής αναβάθμισης και αποκατάστασης χώρου διάθεσης απορριμμάτων Πέρα Γαληνών».

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 18 Ιουνίου 2012

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΝΤΑΗΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΠΟΝΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο του Δικαστηρίου στις 20 Ιουνίου 2012.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΠΟΝΟΥ